

FATURANIN LEHE DELİL OLMA ŞARTLARI ve İSPAT GÜCÜ

• Murat ÖZGÜR •
Vergi Denetmeni

Sahte belge kullanımı yönünden incelemelerde en sık rastlanılan şikayetlerden bir tanesi de, mükellefler tarafından hiç alınmadığı, kendi adlarına haberleri olmadan hayali faturalar düzenlendiğinin iddia edilmesidir. Burada önemli olan nokta, sadece faturanın düzenlenip kayıtlara yansıtılmasının, malların gerçekten karşı tarafa satılarak teslim edildiğini ispat noktasında yeterli olup olmadığıdır.

Fatura ile ilgili olarak Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'nda yapılan düzenlemeler ışığında faturanın düzenleyen lehine delil olabilmek ve olamama durumlarını irdeleneceğiz.

A- Türk Ticaret Kanununda Fatura:

Bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseye tacir denir. (TTK.Md.14) Ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseler ticari işletme sayılır. (TTK.Md.11) Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi lazımdır. Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmek veya mukaveleyi fesih yahut ondan rücu maksadıyla yapılacak ihbar veya ihtarların muteber olması için noter marifetiyle veya iadeli taahhütlü bir mektupla yahut telgrafla yapılması şarttır. (TTK.Md.20) Taraflardan yalnız biri için ticari iş mahiyetinde olan mukaveleler, kanunda aksine hüküm olmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır. (TTK.Md.21)

Türk Ticaret Kanunu'nun 23. Maddesi "Fatura ve Teyit Mektubu" başlığını taşımakta olup aşağıdaki hükmü içermektedir.

" Ticari işletmesi icabı bir mal satmış veya imal etmiş veyahut bir iş görmüş yahut bir menfaat temin etmiş olan tacirden, diğer taraf kendisine bir fatura vermesini ve bedeli ödenmiş ise bunun da faturada gösterilmesini isteyebilir.

Bir faturayı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde münderecatı hakkında bir itirazda bulunmamışsa münderecatı kabul etmiş sayılır.

Şifahen, telefon veya telgrafla yapılan mukavelelerin veya beyanların muhtevasını teyid eden bir yazıyı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde bir itirazda bulunmamışsa teyit mektubunun yapılan mukaveleye ve beyanlara uygun olduğunu kabul etmiş sayılır."

Yukarıda söz konusu edilen hükümlerden anlaşılacağı üzere Türk Ticaret Kanunu faturayı tarif etmemekte, buna karşılık faturanın bir ticari işletme ile ilgili olarak tacirin;

- a-Bir mal satması,
- b-Bir mal imal etmesi,
- c-Bir iş görmesi,
- d-Bir menfaat temin etmesi,

hallerinde karşı tarafa vermesi ve bedeli ödenmiş ise karşı tarafın talebi halinde bunun faturada gösterilmesi gereğini düzenlemektedir.

Türk Ticaret Kanunu Md.23'teki ifadelerden de anlaşılacağı üzere faturadan söz edilebilmesi için, taraflar arasında daha evvel bir akdi ilişkinin bulunması gereklidir. Bu ilişki, satım, hizmet, istisna ve benzeri sözleşmelerden doğabilir. Fatura, sözleşmenin yapılması değil, yerine getirilmesi safhası ile ilgili ticari bir belgedir. Bu bakımdan da fatura akdın şartlarını tespit eden değil, tespit edilmiş olan şartların bir kısmını gösteren ve bunları belirli şartlarla tevsik eden bir belgedir.

Ticari bir belge olarak fatura, tacirin ticari işletmesinin temel işlemlerini (bir mal satması, imal etmesi, bir iş görmesi ve bir menfaat temin etmesi gibi) belgelendiren, işlemlerinin takibini sağlayan, muhasebeleştirilen kayıtların tevsikinde, kazancını vergilendirmesinde ve işlemlerini

gerek mali idareye gerekse uyumsuzluk halinde işlem yaptığı kimselere karşı ispatta delil olarak kullanılabilen bir temel belge niteliğindedir.

B- Vergi Usul Kanununda Fatura:

Vergi mevzuatı açısından fatura, bir taraftan fatura verenin yaptığı iş, hizmet veya sağladığı menfaat karşılığında elde ettiği vergiyi esas olacak geliri ispatlayan (dolayısı ile tutmak zorunda olduğu defterlerin dayanağını teşkil eden), diğer taraftan fatura alanın da giderini/maliyetini ispatlayan bir belgedir.

Fatura, vergilendirilecek kazancın tespitinde temel belge olması hasebiyle Vergi Usul Kanunu'nda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş ve bu hükümlere uyulmaması cezai müeyyidelere bağlanmıştır. Vergi Usul Kanunu'nda faturaya ilişkin yapılan düzenlemeler aşağıda yer almaktadır.

* Faturanın Tanımı:

Madde 229 -Fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiaları satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır.

Faturanın Şekli:

Madde 230 -(2365 sayılı Kanunun 34 üncü maddesiyle değişen madde) Faturada en az aşağıdaki bilgiler bulunur:

1. Faturanın düzenleme tarihi, seri ve sıra numarası;
2. Faturayı düzenleyeninin adı, varsa ticaret unvanı, iş adresi, bağlı olduğu vergi dairesi ve hesap numarası;
3. Müşterinin adı, ticaret unvanı, adresi, varsa vergi dairesi ve hesap numarası;
4. Malın veya işin nevi, miktarı, fiyatı ve tutarı;
5. (3239 sayılı Kanunun 19 uncu maddesiyle değişen madde) Satılan malların teslim tarihi ve irsaliye numarası, (Malın alıcıya teslim edilmek üzere satıcı tarafından taşındığı veya taşıttırıldığı hallerde satıcının, teslim edilen malın alıcı tarafından taşınması veya taşıttırılması halinde alıcının, taşınan veya taşıttırılan mallar için sevk irsaliyesi düzenlemesi ve taşıtta bulundurulması şarttır.)

Malın, bir mükellefin birden çok iş yerleri ile

şubeleri arasında taşındığı veya satılmak üzere bir komisyoncu veya diğer bir aracıya gönderildiği hallerde de, malın gönderen tarafından sevk irsaliyesine bağlanması gereklidir. Bu bentte yazılı irsaliyeler hakkında fiyat ve bedel ile ilgili bilgiler hariç olmak üzere, bu madde hükmü ile 231'inci madde hükmü uygulanır. İrsaliyelerde malın nereye ve kime gönderildiği ayrıca belirtilir.

Şu kadar ki, nihai tüketicilerin tüketim amacıyla perakende olarak satın aldıkları malları kendilerinin taşıması veya taşıttırması halinde bu mallara ait fatura veya perakende satış fişinin bulunması şartıyla sevk irsaliyesi aranmaz.

Faturanın Nizamı:

Madde 231 -(2365 sayılı Kanunun 35'inci maddesiyle değişen madde) Faturanın düzenlenmesinde aşağıdaki kaidelere uyulur:

1. Faturalar, sıra numarası dahilinde teselsül ettirilir. Aynı müessesenin muhtelif şube ve kısımlarında her biri aynı numara ile başlamak üzere ayrı ayrı fatura kullanıldığı takdirde, bu faturalara şube ve kısımlarına göre şube veya kısmın isimlerinin yazılması veya özel işaretle seri tefriki yapılması mecburidir.
2. Faturalar, mürekkeple, makine ile veya kopya kurşun kalem ile doldurulur.
3. Faturalar, en az bir asıl ve bir örnek olarak düzenlenir. Birden fazla örnek düzenlendiği takdirde her birine kaçınıcı örnek olduğu işaret edilir.
4. Faturaların baş tarafında iş sahibinin veya namına imzaya mezu olanların imzası bulunur.
5. (3239 sayılı Kanunun 20'inci maddesiyle değişen bent) Fatura, malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren azami On gün (5035 Sayılı Kanunun 48 inci maddesiyle değişen ibare, Yürürlük: 2.1.2004; Geçerlilik: 1.1.2004) (Yedi gün) içinde düzenlenir. Bu süre içerisinde düzenlenmeyen faturalar hiç düzenlenmemiş sayılır.
6. (3239 sayılı Kanunun 20'inci maddesiyle değişen bent) Bu Kanunun 232'nci maddesinin birinci fıkrasına göre fatura düzenlemek zorunda olanlar, müşterinin adı ve soyadı ile bağlı olduğu vergi dairesi ve hesap numarasının doğruluğundan sorumludur. (Ancak bu sorumluluk, aynı

maddenin 2'nci fıkrasının uygulandığı halleri kapsamaz.) Fatura düzenleyen istemesi halinde, müşteri kimliğini ve vergi dairesi hesap numarasını gösterir belgeyi ibraz etmek zorundadır.

Fatura Kullanma Mecburiyeti:

Madde 232 - Birinci ve (4369 sayılı Kanunun 81 inci maddesiyle değişen ibare Yürürlük:1.1.1999) ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler:

1. Birinci ve ikinci sınıf tüccarlara;
2. Serbest meslek erbabına;

3. (4369 sayılı Kanunun 81 inci maddesiyle değişen ibare Yürürlük:1.1.1999) Kazançları basit usulde tespit olunan tüccarlara;

4. Defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilere;

5. Vergiden muaf olan esnafa.

Sattıkları emtia veya yaptıkları işler için fatura vermek ve bunlar da fatura istemek ve almak mecburiyetindedirler.

Yukarıdakiler dışında kalanların, birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile kazancı basit usulde tespit edilenlerden ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerden satın aldıkları emtia veya onlara yaptırdıkları iş bedelinin (2005 yılı için belirlenen tutar) 480-YTL lirayı geçmesi veya bedeli 480-YTL'den az olsa dahi istemeleri halinde emtiayı satanın veya işi yapanın fatura vermesi mecburidir."

Vergi Usul Kanunu'nun 231/6'ncı maddesinde ise fatura düzenlemek zorunda olanların, müşterinin adı ve soyadı ile bağlı olduğu vergi dairesi ve hesap numarasının doğruluğundan sorumlu olacakları açıkça hüküm altına alınmıştır.

C-Ticaret Hukuku ve Vergi Hukuku İlişkisi:

Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu düzenlemeleri; fatura verme ve isteme zorunluluğu ile fatura verme süresi (VUK.Md.231 f.5) yönlerinden farklı hükümler getirmektedir. Her hukuk dalı amacına uygun kuralları koyar. Ancak uygun kural koyma yetkisi mutlaklıdır. İki veya daha fazla hukuk dalının, aynı konu için, kendi amaçları yönünde kural öngördükleri durumlarda çelişki yoktur. Hatta inceleme derinlemesine yapılacak olursa, çelişki bir yana değişik kuralın bulunduğu bile ileri sürülemez.

D-Faturanın Hukuki Mahiyeti:

Türk Ticaret Kanunu'nun ve Vergi Usul Kanunu'nun fatura ile ilgili hükümleri, faturanın hukuki mahiyetini açıklayamamaktadır. Fatura tanziminin hukuki sonuçları Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu bakımından farklıdır.

Kara Ticaret Hukukunda, fatura ile ilgili hükümlerin uygulaması;her iki tarafın tacir olması ve faturanın gerek verilmesinin, gerekse alınmasının tarafların ticari işletmeleri ile ilgili olması şartına bağlıdır.

Deniz ticaret hukukunda ve sigorta hukukunda da, fatura benzer mahiyettedir ve deniz ticaretine veya sigorta akdine konu olan malı, miktarını ve bedelini tevsike yarayan bir vesika olarak nitelendirilmektedir.

Vergi mevzuatı bakımından faturanın hukuki mahiyeti, sadece mükelleflerin vergi matrahlarının tespitinde gelir/hasılat ve maliyet/giderleri ile ilgili kayıtlarının tevsikine ve vergi kaçaklarının önlenmesi için piyasadaki para ve mal hareketlerinin kontrolüne yardımcı olacak delil vasfını haiz bir ticari belgedir. Vergi mevzuatı açısından fatura veren vergi mükellefi olması yeterlidir. Tarafların her ikisinin vergi mükellefi olması gerekmediği gibi, fatura taraflarının tacir ve tacirin ticari işletmesiyle ilgili olması da zaruri değildir. Fatura; vergi mükelleflerinin kayıtlarının tevsikine, başka bir deyişle gelir ve giderlerini ispatlamaya ve böylece vergi matrahının tespitine yarayan bir vesikadır.

Gerek vergi mevzuatı, gerekse ticaret hukuku bakımından faturadan söz edilebilmesi için, taraflar arasında önce satım, hizmet, istisna sözleşmeleri gibi bir akdi ilişkinin bulunması gereklidir. Fatura, akdin yerine getirilme safhası ile ilgili bir belge olduğundan akdin şartlarını tespit eden değil, tespit edilmiş olan şartların bir kısmını gösteren ve akitle karşılıklı olarak borçlanılan edimlerin kısmen veya tamamen ifa edildiğini veya edilmediğini ve bazı şartlarda tarafların temerrüdünü tevsik eden bir belgedir.

Faturanın hukuki mahiyetini tespitte, belgeyi tek bir müessese ile açıklamak mümkün olmadığı gibi, her faturaya aynı hukuki mahiyeti tanımak da doğru değildir. Çünkü;

1- Fatura, düzenlenmesine sebep olan akdi ilişkiden farklı olarak taraflardan yalnızca birisi

tarafından tanzim ve imza olunan bir belgedir. Bu bakımdan faturayı tanzim edenin iradesini açıklamakla birlikte, adına tanzim olunanın iradesini açıklamaktan uzaktır.

Buna karşılık, bir kimsenin düzenlemiş olduğu belgenin kendi lehine delil sayılması kural olarak mümkün değildir. Ticari defterlerin sahibi lehine delil olması (TTK.Md.85) bu kuralın bir istisnası olduğu gibi, fatura da belirli şartlar altında bu kuralın bir diğer istisnasını teşkil eder. Şöyle ki, fatura adına düzenlenen tarafından defterlerine kaydedilir veya delil olarak faturaya dayanılır yahut bunlara benzer bir şekilde adına düzenlenen tarafından fatura muhteviyatı zımnen kabul edilirse veya TTK.Md.23 hükmünün uygulanabildiği hallerde de faturayı alan kimse (tacir) 8 gün içinde fatura muhteviyatına itiraz etmezse, adına fatura düzenlenen tacirin de iradesini açıklayıcı bir niteliğe sahip olur. Zira bu halde faturayı alan tacirde fatura münderecatını kabul etmiş sayılır. Aksi takdirde fatura TTK.Md.23 hükmü anlamında bir karine doğurmaz. Ayrıca akdi ilişkinin taraflarından birisince tanzim ve imza olunan fatura ister itiraz edilmiş, isterse kabul edilmiş olsun, ne akdin hazırlık ve müzakere safhasını ne icap ve kabulü, ne de bir akdin kurulduğunu göstermez. Çünkü, fatura akdin ifası ile ilgilidir.

2- Adına fatura düzenlenen tarafından açıkça veya zımnen kabul edilmiş faturanın, açık veya kapalı fatura olmasına göre de faturalar değişik hukuki niteliği haizdir. Kapalı fatura, taraflar arasındaki karşılıklı edimlerin ifa edildiğini gösteren bir belgedir. Başka bir deyişle; fatura verenin sattığı malı teslim ettiğini veya taahhüt ettiği malı ürettiğini ve teslim ettiğini yahut taahhüt ettiği hizmeti gördüğünü ve bunların bedelini kabz ettiğini ifade eden bir belgeyi ifade ederken, fatura alanın da karşı edimi olan, satın aldığı veya üretimini talep ettiği malı teslim aldığı yahut talep ettiği hizmeti kabul ettiğini ve bedelini de ödediğini gösteren makbuz niteliğindedir. Görüldüğü gibi bu faraziye de fatura karşılıklı edimlerin ifa edildiğini, dolayısıyla akdi ilişkiden doğan borçların sona erdiğini gösteren bir makbuz mahiyetindedir. Adına fatura tanzim edilen için aynı zamanda bir ödeme makbuzudur.

Faturanın fatura alan tarafından sarahaten veya zımnen kabul edildiği yahut TTK.Md.23

hükmüne göre fatura içeriğine itiraz edilmediği hallerde açık fatura ise, kapalı faturada olduğu gibi fatura tanzim edenin; sattığı malı teslim ettiğini veya taahhüt ettiği malı ürettiğini ve teslim ettiğini yahut taahhüt ettiği hizmeti gördüğünü, adına fatura tanzim edilenin de karşı edimi olan satın aldığı veya üretimini talep ettiği malı teslim aldığı yahut talep ettiği hizmeti kabul ettiğini gösteren makbuz niteliğindedir. Açık fatura, fatura tanzim edenin akitten doğan borcunu ifa ettiğini gösteren makbuz niteliğinde olmasına rağmen, faturayı alan için artık bir ödeme makbuzu mahiyetine haiz değildir. Aksine semeni ödeme borcundan dolayı temerrüde düştüğünü gösteren ve tevsik eden bir belgedir.

3- Adına fatura tanzim edilen tarafından açıkça veya zımnen kabul edilmemiş yahut TTK.Md.23 hükmüne göre tacir tarafından münderecatına itiraz edilmiş açık veya kapalı fatura ise; artık ne fatura tanzim eden ne de adına fatura tanzim edilen için akdin kısmen veya tamamen ifasını gösteren yahut temerrüdü tevsik eden veyahut taraflar arasındaki akdi ilişkinin şartlarını gösteren bir belge özelliği yoktur.

E- Faturanın Delil Olma Gücü:

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'ncü maddesi hükmü gereğince 8 günlük süre içinde itiraza uğramayan fatura delil olarak kabul edilir. Doğal olarak bunun aksinin ispatı mümkündür. Delil ispat araçlarından biridir. Delillerden bir kısmı karine niteliğindedir. Karine belli bir olaydan, belli olmayan diğer bir olay için çıkarılan sonuçtur. Maddi (fili) ve kanuni olmak üzere iki türü vardır. Maddi karineler hayat tecrübelerinden çıkan karineler olup bu husus yargıç tarafından tespit ve takdir olunur. Kanuni karineler ise, kanun açıkça bir olayı, başka bir olayın olduğuna veya olmadığına delil olarak göstermesidir. Bu karineler aksinin ispatının mümkün olup olmamasına göre ikiye ayrılabilir.

Aksinin ispatı mümkün olmayan, "kat'i (kesin) karine" olarak adlandırılır. Tapu sicilinin aleniyetine ilişkin karine (MK.Md.728), ticareti terk eden tacire ilişkin karine (İ.İ.K.Md.44) ivazsız tasarruflara ilişkin karine (İ.İ.K.Md.278) aksinin ispatı mümkün olmayan karinelere örnektir.

İyi niyet karinesi (MK.Md.3), resmi sicil ve senetlere ilişkin karine (MK.Md.7), menkul mülki-

yetine ilişkin karine (MK.Md.898), gayrimenkul mülkiyetine ilişkin karine (MK.Md.905), menkul mal zilyedinin malik sayılmasına ilişkin karine (MK.Md.97) gibi, birçok konuda var olan karinenin ise aksi ispat edilebilir.

Faturaya ilişkin karine de aksi ispat edilebilen karinelere dendir.

F-Faturaya İlişkin Karinenin Sıhhat Şartları:

TTK'nun 23'ncü maddesi hükmünün fatura için öngördüğü kanuni karineden söz edebilmek için bir takım unsurların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu unsurlar karinenin sıhhat şartlarıdır. Bunlar fatura tanzim eden tacir ile adına fatura tanzim edilen tacir arasında mal satımı, üretimi, iş görülmesi yahut menfaat temini konularında muteber bir akdi ilişkinin bulunması ve buna ilişkin olarak faturanın şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmesi, düzenlenen bu faturanın adına düzenlenen tacire gönderilmesi ve faturayı alan tacirin 8 gün içerisinde bu fatura münderecatına itiraz etmemesidir. Bu unsurlar mevcut olmadıkça kanuni bir karineden de bahsedilemez.

• Taraflar Arasında Temel Bir Borç İlişkisi ve İspatı:

Faturaya tanınan kanuni karineden söz edebilmek için gerekli olan ilk sıhhat şartı, fatura tanzim eden ile adına fatura tanzim edilen arasında bir akdi ilişkinin bulunması ve faturanın bu akdi ilişkinin ifasıyla ilgili olarak düzenlenmesidir. Bu ilişkiye temel borç ilişkisi denir.

• Temel Borç İlişkisinin Mevcudiyeti:

Fatura yukarıda izah ettiğimiz gibi bir akid olmayıp, akdin ifasını gösteren bir belge olduğundan, verilmesi; bir mal alınması veya imal edilmesi yahut bir iş görülmesi veyahut bir menfaat temin edilmesi (TTK.Md.23) gibi bir akdin yani muteber bir temel borç ilişkisinin varlığı şartına bağlıdır. Fatura tanzim eden ve faturayı alan kimse arasında böyle bir temel borç ilişkisinin bulunmadığı hallerde, faturanın hukuki bir sonuç doğurması da söz konusu değildir.

Geçersiz bir sözleşmeye 8 gün içinde itiraz etmeme muteber olmayan sözleşmeye geçerlilik de sağlamaz. Böyle bir faturaya itiraz edilip edilmemesinin de bir kıymeti yoktur. Demek oluyor ki; TTK'nun 23. Maddesi hükmünün düzenlediği ve madde metninden açıkça anlaşılacağı

üzere faturanın, onu teslim alan muhatabı borç altına sokabilmesi için evvel emirde borç doğurucu bir hukuki ilişkinin (ki bu hukuki ilişki kanun metnine göre bir akittir) bulunması ve faturanın bu hukuki ilişkiye istinaden verilmesi şarttır.

• Faturanın Şekil Şartlarına Uygun Olarak Düzenlenmesi:

Kanunun fatura için öngördüğü karinenin hüküm ifade edebilmesi için, taraflar arasında akdi bir ilişkinin başka bir deyişle hukuken muteber bir temel borç ilişkisinin bulunması yanında tanzim edilen belgenin fatura olarak kanunun öngördüğü asgari şekil şartlarına da sahip olması gerekir. Gönderilen belge fatura olarak kabul edilmişse, bunun doğal sonucu olarak itiraz edilsin veya edilmesin belge gönderilen yönünden itiraz edip etmemeye dayanan bir hukuki sonuç meydana getirmeyecektir.

• Faturanın Gönderilmiş Olması ve Süresinde İtiraza Uğramamış Olması:

Taraflar arasındaki akdi ilişki sonucu düzenlenmiş olan ve Türk Ticaret Kanunu'na uygun mutat kayıtları ihtiva eden faturaya hükmünce tanınmış karinenin hüküm ifade edebilmesi için, bu faturanın karşı tarafa gönderilmiş olması ve bu hususunda tevsik edilmesi şarttır. Karşı tarafa gönderilmemiş bir fatura tek taraflı bir belge olmaktan ileri gidemez. Aynı şekilde bu karinenin geçerli olabilmesi için fatura içeriğine 8 gün içinde itiraz edilmemiş olması lazımdır.

G-Faturanın Mülkiyete Delli Teşkil Edilip Etmeyeceği:

Taşınır mülkiyetinin kazanılması ya aslen ya da devren olabilir. Aslen iktisapta, hak sahibinin iradesinden bağımsız olarak mülkiyet kazanılmaktadır. İhras (benimseme), (MK.Md.691); Lükata (bulunmuş eşya) (MK.Md.693-695), Define (MK.Md.696), Bilimsel değeri olan şeyler (MK.Md.697), Hukuki taşıyır (işleme) (MK.Md.699), Karışma ve birleşme (MK.Md.700) ve Kazandırıcı zamanaşımı (MK.Md.701) hallerinde mülkiyetin iktisabı aslendir. Buna karşılık devren kazanma ise; ya miras yolu ile tarafların iradesi dışında kendiliğinden olur, ya da taraflar arasında yapılan bir hukuki muamele ile olur.

Aslen kazanma, esas itibarı ile konumuz dışındadır. Devren kazanmada mülkiyetin devri için teslim lazımdır.(MK.Md.687) burada kastedi-

len şey zilyetliğin teslimi değil devridir. Zira teslim zilyetliğin devri yollarından yalnız birisi olup mülkiyetin nakli teslim tabi tutulduğu takdirde uygulama alanı son derece sınırlandırılmış olacaktır. Zilyetliğin devri mülkiyeti geçirme amacıyla olmalıdır ve bu çeşitli şekillerde fiilen teslim, kısa elden teslim, havale veya hükmen teslim ile mümkünür. Fiili teslimde eşya, maddi olarak müktesibe teslim edilir. Kısa elden teslimde eşya esasen iktisap eden şahısta, kira, rehin, ariyet, intifa hakkı vs. ile bulunabilir. Hükmen teslimde ise eşya özel bir sebeple devreden şahısta kalır.

Taşınır mülkiyetinin bir hukuki muamele ile devren kazanılması için şu şartların birlikte gerçekleşmesi gerekir.

- Bir borçlandırıcı muamelenin bulunması (hukuki sebep),

- Zilyetliğin devri (tasarruf muamelesi-mülkiyetin devri anlaşması.)

Faturada geçerli bir borçlandırıcı muameleyi (temel borç ilişkisini) gösteren bir akde dayanmaktadır. Muteber bir borçlandırıcı muamele sonucu düzenlenen faturada satıldığı belirtilen malın zilyetliği de karşı tarafa devredilmişse artık bu yazılı belge de, temel borç ilişkisine ve zilyetliğin devredildiğine karine teşkil edecektir. Ancak fatura tek başına malın teslim edildiğine delil teşkil etmez. Yargıtay'ın görüşü de aynı yöndedir.

Aşağıya alıntıladığımız Yargıtay Kararları' da bu durumu açıkça yansıtmaktadır.

".....Davacının ibraz ettiği faturayı davalı inkar ile böyle bir faturanın kendisine tebliğ edil-

mediğini savunduğuna göre, davacı, bu faturayı davalıya tebliğ ettiği ve 8 gün içinde de davalı tarafından itiraz edilmediği sabit olursa ancak o zaman fatura davacı lehine delil olarak kabul edilir."

"Davalı davacıdan mal ve fatura almadığını,namına fatura tanzim edilmiş ise kötü niyete müstenit bulunduğunu savunması sebebiyle davacının istinat ettiği faturanın davalıya tebliğ edildiğini usulü dairesinde yazılı delille ispat etmesi veya yemin teklif etmesi gerekir."

"Davalı davacının istinat ettiği faturaların kendisine tebliğ edilmediğini ve davacıya hiçbir borcu olmadığını savunduğuna göre evvel emirde davacıya,faturayı karşı tarafa tebliğ ettirdiği halde 8 günlük kanuni süresi içinde itiraza uğramadığı hususu yazılı delille ispat ettirilmek gerekir. Sekiz günlük itiraz süresi malın teslimi tarihinden değil,o mala ait faturanın karşı tarafa tebliğinden itibaren işlemeye başlar."

SONUÇ:

Yazımızda da açıkça ortaya konulduğu üzere ; faturanın lehe delil olabilmesi için mükelleflerin Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'nda yer alan düzenlemeleri birlikte düzenli şekilde uygulamaları gerekmektedir.

Aksi taktirde düzenledikleri faturanın kendi lehlerine delil teşkil etmesi ve malın hareketini ispatı tek başına mümkün değildir.